

Notes. Volum 19: Empreses emblemàtiques de la industrialització de Mollet del Vallès

Centre d'Estudis Molletans, Mollet del Vallès, 2004, 263 pàg.

Ressenya

Jordi Bertran Duarte
Centre d'Estudis Molletans

El Centre d'Estudis Molletans (CEM) és una entitat oberta a la participació ciutadana que té com a objectius la recerca i la difusió dels estudis referents a l'àmbit de Mollet del Vallès i els pobles veïns (Baix Vallès).

El CEM està directament relacionat amb la revista *Notes* i, malgrat que pugui semblar paradoxal, per conèixer el CEM cal parlar primer de *Notes* i després de l'entitat en si.

A principi de 1988 es va presentar el primer volum de la revista *Notes*, aleshores amb el títol *Mollet del Vallès. Notes històriques*, un volum senzill, amb 7 articles i 58 pàgines, fruit de l'esforç i el treball d'un reduït grup d'estudiosos sorgits a redós de la sala Fiveller de la Parròquia de Sant Vicenç de Mollet del Vallès. Aquesta iniciativa va tenir continuïtat i, any rere any, coincidint amb la diada de Sant Vicenç –el patró de la ciutat– van veure la llum els successius volums de *Notes*.

El 22 de gener de 1992, en el decurs de la presentació del cinquè volum de la revista *Notes*, es van donar a conèixer, traduïts al català, els primers documents que feien referència a la parròquia i el poble de Mollet, els quals dataven de l'any 993. Aquell mateix dia, l'Ajuntament i la sala Fiveller, en nom de la Parròquia de Sant Vicenç, anunciaven la creació de la comissió organitzadora del mil·lenari de la ciutat. Del treball conjunt d'ambdues institucions van sorgir els actes de commemoració del mil·lenari, entre els quals la publicació del llibre *Moledo-Mollet 993-1993*. A més a més, l'any 1993 es va gestar el Centre d'Estudis Molletans: la llavor que van plantar, de ben segur sense saber-ho, els impulsors de la revista *Notes* va trobar, l'any del mil·lenari, les condicions favorables per germinar.

El 22 de gener de 1994 la voluntat de constituir el CEM és expressada i signada públicament per la Parròquia de Sant Vicenç, a través

de Mn. Joaquim Brustenga i Miquel, i per l'Ajuntament de Mollet del Vallès, a través de l'alcaldeessa Montserrat Tura i Camafreita. En aquest mateix acte, es va presentar el *Notes 7*, ja editat pel CEM.

El CEM va néixer essent l'hereu de l'esforç i el treball dels estudiosos sorgits a redós de la sala Fiveller, i el llegat material d'aquesta herència consistia, sobretot, en els set volums de la revista *Notes* (1987-1993) i el llibre *Moledo-Mollet 993-1993*. El nou-nat CEM, a més a més d'aquest llegat material, va heretar també el compromís de continuar amb la publicació de la revista *Notes*. Fidel a aquest compromís, el CEM ha arribat al volum 19, el qual es va presentar el 22 de gener de 2004, coincidint amb el 10è aniversari de l'entitat, i que es ressenya a continuació.

Com no podia ser d'altra manera, el *Notes 19* obre les seves pàgines amb un article que recorda i celebra els 10 anys de l'entitat. L'autor de l'article, Oriol Fort i Marrugat, ha viscut de primera mà aquests deu anys, d'una banda com a regidor de Cultura de l'Ajuntament i, de l'altra, com a col·laborador entusiasta i impulsor del CEM. La miscel·lània del *Notes 19*, a més a més d'aquest article inaugural, ens parla de la figura i l'obra de Cesc Bas (Aroa Garcia i Montserrat), de l'acta de consagració de l'església de Parets del Vallès (Jaume Vilaginés i Segura), del procés d'industrialització de Santa Perpètua de Mogoda (Ernesto Vilàs Galindo), de la troballa d'una llibreta de Joan Tura i Pedragosa (1865-1930) amb escrits autobiogràfics i aspectes curiosos del Mollet de

l'època (Joan Planellas i Tura i Marcel Planellas i Aran), de l'Ateneu de Mollet (Albert Francolí Manils), dels presos polítics molletans que van estar a la Model víctimes de la repressió franquista (Joan Corbalan i Gil) i de les barreres arquitectòniques de la nostra ciutat (Sergio Pascual Rodríguez). Val a dir que els articles sobre l'Ateneu i les barreres arquitectòniques són fruit del IV Premi Juvenil Vicenç Plantada i, per tant, corresponen als resums dels treballs guanyadors, fets durant el curs 2002/2003, quan els autors cursaven segon de batxillerat.

La monografia del *Notes 19*, com és habitual en els darrers volums, recull les ponències presentades a les darreres Jornades de Tardor del CEM (18, 19 i 26 d'octubre de 2003). Amb el títol «Empreses emblemàtiques de la industrialització de Mollet del Vallès», la monografia aplega un total de vuit articles, dels quals els cinc primers corresponen a les ponències presentades en les Jornades i els tres darrers són aportacions sobre la mateixa temàtica però que no van formar-ne part. Les Jornades de Tardor, i per tant la monografia, constitueixen una primera aproximació al coneixement de la indústria molletana, la qual ha estat el motor de l'economia local al llarg del segle XX; una aproximació feta des d'una òptica àmplia i diversa, com ampli i divers va ser el públic que va congregat les jornades: professors universitaris, estudiosos locals, empresaris, treballadors en actiu, jubilats i oients sense altres implicacions. Aquesta diversitat de punts de vista queda perfectament reflectida en la

monografia, atès que hi trobem, en primer lloc, una anàlisi acurada dels factors que van propiciar el procés d'industrialització de Mollet del Vallès; en segon lloc, l'òptica empresarial de les indústries emblemàtiques que continuen en actiu, explicada pels mateixos directius d'aquestes empreses; en tercer lloc, la història de la darrera empresa tèxtil de Mollet del Vallès i, finalment, un recull de relats verídics sobre les vivències dels treballadors i treballadores d'aquestes i altres empreses.

La monografia comença amb una breu presentació de Ramon Boter de Palau i Gallifa, que ha estat el coordinador de les Jornades de Tardor del 2003 i de la present monografia. Després d'aquest escrit, Jordi Planas i Maresma, professor d'història de l'Escola Universitària d'Estudis Empresarials de la Universitat de Barcelona, analitza, des d'una òptica acadèmica, el context històric i geogràfic que va portar Mollet del Vallès de poble agrícola a ciutat industrial. Planas analitza el Mollet agrícola de final del segle XIX, la ràpida transformació industrial assolida ja al final de la dècada de 1930 i la gran expansió econòmica, derivada del creixement industrial, que té lloc a partir de la dècada de 1950. Tot seguit, trobem cinc articles monogràfics sobre algunes de les empreses més representatives del teixit industrial molletà. En tots els casos, es tracta d'empreses històriques que han marcat una fita important en els sectors industrials de la seva activitat. Les quatre primeres corresponen a empreses actives del sector pelleter, agroalimentari

tari, metal·lúrgic i químic, mentre que la cinquena correspon a la darrera empresa tèxtil que ha tancat portes. En el primer dels articles dedicats a aquestes empreses, Joan Moretó i Raventós, director general de Fills de Moretó SA i Farinera Moretó SA, ens ofereix un apassionant viatge per la història de la molineria: des dels primers molins fins a les modernes farineres, per acabar en el cas concret de la farinera que actualment ell dirigeix. A continuació, Jordi Guiu i Mesa, president del consell d'administració de Tenería Moderna Franco-Española SAL, explica la dilatada, apassionant i, fins i tot, tumultuosa història de la Pelleria. Per la seva part, Andreu Rabasa i Palet, president de Derbi, relata els vuitanta anys d'història

d'aquesta empresa, que va començar essent un modest taller de bicicletes i va arribar a ser campiona del món de motociclisme. Més endavant, Pau Relat i Vidal, director general d'Indústries Químiques del Vallès SA, fa un breu repàs de la història i les línies de producció d'aquesta empresa, que des de 1935 produeix productes fitosanitaris derivats del coure, com el famós caldo bordelès, que tanta importància ha tingut i té en el món de la vinya. Finalment, Maria Àngels Suárez i González, historiadora i actual directora del CEM, presenta un article d'investigació sobre una de les grans empreses tèxtils de Mollet: la sederia Can Fàbregas. El punt final de la monografia són dos articles que ens permeten conèixer, d'una banda,

les vivències personals d'alguns treballadors i, de l'altra, el llegat visual d'aquestes empreses. Glòria Arimon i Ventura, en l'article titulat «Records (per no perdre la memòria)», ens relata, a partir d'un recull d'històries verídiques, les vivències, els sentiments, les alegries i les tristeses d'aquells que, dia rere dia, anaven a treballar a les fàbriques molletanes. Finalment, el jove fotògraf molletà Ferran Mateo i Jerónimo, amb un article visual, ens mostra el rostre actual de la farinera Moretó, la Pelleria, la fàbrica Derbi i Indústries Químiques del Vallès.

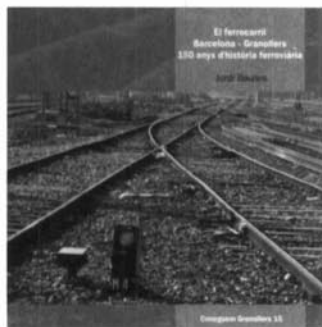
Les darreres pàgines del *Notes 19* estan dedicades a la ressenya bibliogràfica i la fitxa artística. La primera descriu el llibre de Joan Carles Ortiz *Santa Maria de Gallecs, estudi de materials, tècniques constructives i estat de conservació* (Josep Maria Bernís i Pueyo) i la segona ens parla de la curiosa història del guaix sobre paper de Salvador Dalí que porta per títol *Rocibaquillante* (Josep Fèlix Bentz i Oliver).

La revista *Notes* continua sent el pal de paller que permet la divulgació de les recerques que efectuen els col·laboradors del CEM. Amb el pas del temps, però, a aquesta iniciativa ja consolidada, se n'han afegit d'altres: la publicació de la col·lecció de monografies Vicenç Plantada, la convocatòria de la beca de recerca i el premi juvenil Vicenç Plantada, i l'organització de les jornades monogràfiques i els cicles de xerrades i visites.

Vista de les fàbriques de can Mulà i can Moretó, a principis del segle xx.
(Fotografia: família Figuera i Duarte)

Novetats

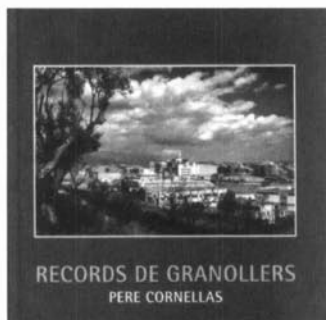
El ferrocarril Barcelona-Granollers 150 anys d'història ferroviària

Jordi Baulies

Col·lecció Coneguem Granollers, volum 15, Ajuntament de Granollers, 2004, 103 pàg.

L'arribada del ferrocarril, el juliol de 1854, constituí un fet històric decisiu per al desenvolupament econòmic del Granollers contemporani. Aprofitant la commemoració d'aquesta efemèride, l'Ajuntament de Granollers ha promogut la publicació d'aquest treball que recull l'empremta que el tren ha deixat a la nostra ciutat al llarg d'aquests 150 anys. El seu autor, Jordi Baulies, ja havia publicat alguns articles amb motiu del centenari i després del 125è aniversari de l'arribada del ferrocarril, però aquesta és sens dubte la seva aproximació més completa, amb la utilització de fonts documentals procedents de diversos arxius, un buidatge de premsa exhaustiu i la bibliografia disponible sobre el tema, en la qual cal destacar l'article de Pere Pascual i Roser Galí publicat al número 18 de la revista *Lauro*. El llibre està pulcrament escrit i, com és habitual en la

col·lecció, s'acompanya d'un gran nombre d'il·lustracions, moltes de les quals inèdites. L'autor no es limita a descriure amb detall la història de les dues línies ferroviàries (la de França i la de Sant Joan de les Abadesses) des dels seus orígens fins als nostres dies, sinó que també parla dels projectes fallits, les perspectives de noves línies, la indústria ferroviària instal·lada a Granollers recentment i, en fi, la relació del ferrocarril amb la ciutat en un sentit ampli, tot destacant la seva influència en molts aspectes de la vida ciutadana. Després de llegir-lo, serem molt més conscients de la significació profunda del nostre passat ferroviari i també de la importància d'assegurar-ne el futur.

Records de Granollers Pere Cornellas 1975-1998

C. Pérez, L. Tintó (a cura de)

Hemeroteca Municipal Josep Móra de Granollers, Ajuntament de Granollers, 2004, 74 pàg.

El setè volum de la col·lecció *Records de Granollers* està dedicat al fotògraf granollerí Pere Cornellas i Aligué. Les imatges seleccionades són part d'un total de 24.000 imatges del fons de l'Hemeroteca Municipal de Granollers que el fotògraf ha anat

aportant des de 1994 i que mostren els aspectes més diversos de la vida de la ciutat i del seu patrimoni cultural. El recull fotogràfic ens recorda les actuacions teatrals dels Comediants, Els Joglars o Pep Bou, les nits memorables amb Tete Montoliu, Adrienne West Quintet o George Moustaki, les competicions d'atletisme o els grans partits d'handbol al pavelló, les campanyes polítiques per la llibertat d'expressió o les primeres eleccions democràtiques... També hi apareixen escenes ja desaparegudes de la vida quotidiana de la ciutat, com ara les dones rentant al safareig del carrer Corró, o les indústries tèxtils de Roca Umbert o Isidro Comas. Pere Cornellas va començar a practicar la fotografia a l'entorn de les seves altres aficions: l'atletisme dins del món de l'esport, el teatre dins de les arts, o el jazz dins de la música. Des de fa més de 20 anys ha estat documentant tota mena d'esdeveniments culturals de la ciutat de Granollers. El seu interès pel patrimoni històric i natural l'ha portat a documentar fotogràficament tots aquells elements de la ciutat o de la comarca del Vallès Oriental amenaçats de desaparèixer o que tenen alguna singularitat. Entre d'altres, ha fet l'inventari dels arbres monumentals, les flors, les muntanyes, la indústria del gel, les rajolereries, les masies, el romànic, etc. També col·labora amb els mitjans de comunicació locals, tant a nivell d'imatge com d'articles que va confegint en les seves caminades per la comarca.

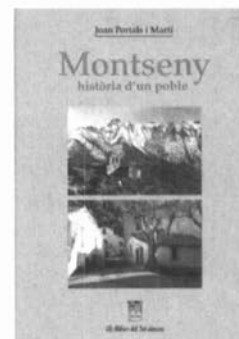
Teatre de Ponent, Granollers El teatre alternatiu: reflexions des de la perifèria

Gemma Terés i Mariano Fernández

Granollers, maig 2004, 181 pàg.

El Teatre de Ponent ja ha fet cinc anys. Aquest és el motiu pel qual els autors fan memòria dels seus inicis i de com ha anat evolucionant fins ara. I com que pertany a l'anomenat teatre alternatiu, primerament ens expliquen què és i com neix aquest tipus de sales, fixant-se sobretot en el Teatre Lliure, però també en la fira de Tàrraga o el Grec. Segons els autors: «Catalunya va ser pionera a l'Estat espanyol en el sorgiment de les sales alternatives als anys vuitanta», que es van consolidar durant la dècada següent. Enguany hi ha en total 28 sales, en nou comunitats autònomes, associades a Red (Red Estatal de Salas Alternativas), entre les quals la del Teatre de Ponent, a Granollers. A la segona part del llibre, després de parlar de la trajectòria teatral de Granollers, sobretot quant al teatre de l'Associació Cultural (TAC), els autors ens parlen del Teatre de Ponent des de diversos aspectes, sense oblidar les representacions que fa per als escolars de la comarca, dins el programa Teatre i Literatura, o els tallers de teatre.

L'Associació d'Espectadors del Teatre Lliure torna a servir de model quan arriba el moment de parlar de l'Associació d'Amics del Teatre de Ponent, gràcies a un projecte de la qual s'ha editat aquest llibre. Evidentment, també hi ha un capítol dedicat a parlar d'economia i de les subvencions. Els autors conclouen que a l'hora d'omplir un teatre «són les petites sales sense pressupostos destacables les que es poden arriscar i en gran mesura contribuir a la renovació i el progrés de les arts escèniques». José Sanchis Sinisterra és l'encarregat de fer l'epíleg, en el qual reflexiona sobre l'evolució del teatre independent, que es convertí en alternatiu, i acaba preguntant-se si ara ha tornat a haver-hi un canvi i el teatre alternatiu ha de «descobrir noves fronteres». Finalment, els autors fan balanç d'aquests primers cinc anys del Teatre de Ponent, en què destaca el gran nombre d'obres que s'hi ha representat, i presenten una relació de tota la programació d'aquests cinc anys del Teatre de Ponent, que inclou el títol de l'obra, la companyia, l'autor, la direcció, els intèrprets i les dates en què es va representar.

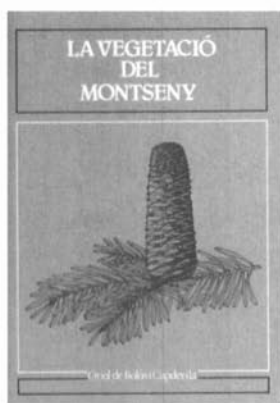

Montseny, història d'un poble

Joan Portals i Martí

Els llibres del Set-ciències, l'Hospitalet de Llobregat, juliol 2004, 383 pàg.

L'advocat i llicenciat en geografia i història Joan Portals i Martí continua amb aquesta obra la tasca d'investigació al voltant del Montseny, que l'ha portat a publicar diferents llibres i treballs de recerca, algun dels quals l'ha fet mereixedor de premis, com ara, l'any 1991, el Mossèn Narcís Sagner d'Història, de Vallgorguina. En el llibre que ara presenta, fa un recorregut per la geografia, la història, la població i els mitjans de vida d'un poble que ha fet seu el nom de la muntanya on es troba, i a continuació descriu les diferents parròquies i monestirs que hi ha al municipi. D'altra banda, l'autor fa referència a altres detalls més anecdòtics, com pot ser la utilització del poble, el 1947, com a escenari per a la filmació de la pel·lícula anglesa *La princesa del penic*, en la qual molts habitants de Montseny van participar com a extres. Aquesta obra representa el resultat d'un intens treball de documentació en què l'autor s'ha endinsat en nombrosos fons pertanyents als arxius més diversos, que li permeten il·lustrar el seu discurs amb una gran quantitat de material fotogràfic.

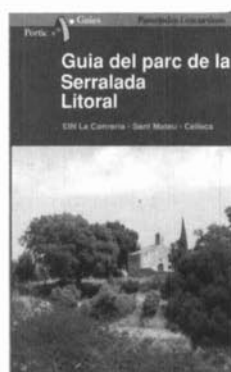
La vegetació del Montseny

Oriol de Bolòs i Capdevila

Diputació de Barcelona, Barcelona, 2003, 170 pàg. i mapa 1:50.000, (edició facsímil de 1983)

Entre els actes del XXV aniversari de la declaració del Montseny com a reserva de la Biosfera per la Unesco (1978-2003), el Servei de Parcs de la Diputació de Barcelona ha tingut l'encertada iniciativa de reeditar aquesta obra de referència sobre aquest espai natural. L'obra, apareguda el 1983, va suposar un dels pocs exemples de recopilació del treball científic fet al Montseny, durant molts anys, en una edició que posava a l'abast d'especialistes i curiosos en general el gruix de coneixements d'un autor de sobrada vàlua. Bolòs recull en l'obra el seu treball de tesi doctoral, presentada el 1950, actualitzada en la data de l'edició per l'aportació del mateix autor i d'altres especialistes en la vegetació i ecologia del Montseny. L'obra és una extensa descripció de les diferents comunitats vegetals que poden trobar-se al Montseny, agrupades en estatges de vegetació, acompanyades d'inventaris i catàlegs d'espècies, i també ens indica els llocs on podem observar aquestes comunitats.

El text ve acompanyat d'un mapa de vegetació potencial de tot el massís del Montseny, que fins a l'aparició del nou mapa de vegetació, i juntament amb el de Llobet, ha estat una referència obligada per a qualsevol estudiós del massís. Cal assenyalar que tot i que es tracta d'un treball fet ja fa més de mig segle, presenta molts aspectes i dades que són encara, i seran, de gran utilitat.

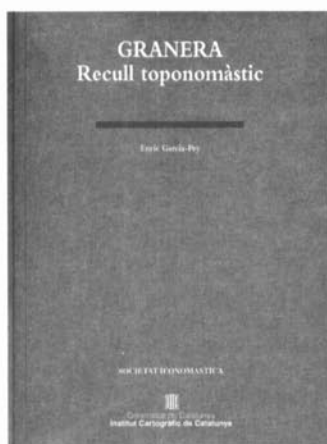
Guia del parc de la Serralada Litoral EIN la Conreria - Sant Mateu - Céllecs

Xavier de Juan (redacció)
Montserrat Grau, Héctor Andino i Silvia Moliné (coordinació i documentació)

Pòrtic guies, Passejades i excursions, Primera edició, octubre 2004, 124 pàgines.

El parc de la Serralada Litoral presenta enguany una esplèndida guia il·lustrada per als amants de la natura i de l'excursionisme, que ha estat elaborada per l'equip tècnic del parc. Es tracta d'un treball molt complet sobre el territori amb continguts amplis sobre el medi natural. El parc de la Serralada Litoral, constituït per tres unitats –la Conreria, Sant Mateu i Céllecs– es troba a cavall entre la comarca del Vallès Oriental i la del Maresme. El parc com

a medi natural i els municipis que conformen el consorci del parc són descrits àmpliament al llarg de la primera meitat del llibre. Pel que fa al medi natural, es fa una breu descripció sobre la geografia, la hidrologia, el clima, la vegetació i la fauna del parc. El llibre també recull la petja de l'acció humana, el patrimoni històric i algunes llegendes i tradicions relacionats amb elements inclosos dins del parc, com ara *L'assalt al castell de Burriac* o *L'arbre dels nassos*. Pel que fa als 14 municipis que formen part del consorci del parc, es presenten en una fitxa cada un amb una fotografia del poble acompanyada de dades tècniques (nombre d'habitants, superfície...), una descripció del municipi, elements d'interès per visitar i les festes i celebracions locals. A part d'aquesta extensa introducció, convé destacar les propostes que es mostren al lector, les quals es presenten en forma de fitxes a la part final del llibre. Aquestes propostes consisteixen en 14 itineraris pels entorns més immediats del parc; tal com s'indica en cada una de les fitxes, alguns itineraris es poden fer a peu i d'altres en BTT. Les fitxes consten de dades tècniques on es detalla la longitud en quilòmetres i la durada en hores de l'itinerari, un mapa en color on es pot observar la trajectòria del camí i la descripció de l'itinerari. A més a més, cada una de les fitxes conté una curiositat (històrica, arquitectònica, naturalista...) que es troba al llarg del camí i que es destaca especialment. Tot això es complementa amb fotografies d'elements que constituïran fitxes al llarg del camí i que són aspectes destacats del recorregut.

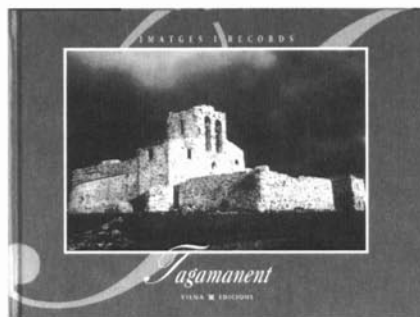
Granera Recull toponomàstic

Enric Garcia-Pey

Generalitat de Catalunya, Institut Cartogràfic de Catalunya, primera edició, juny 2004.

El llibre *Granera. Recull toponomàstic* és el darrer d'una sèrie de treballs editats de l'autor Enric Garcia-Pey sobre toponímia i onomàstica de la nostra comarca. En aquesta ocasió, el llibre consisteix sobretot en un recull oral sobre la toponímia i l'onomàstica de Granera, el qual es complementa amb dades documentals. D'aquesta manera es recullen malnoms, cognoms i topònims de tota la zona que és objecte d'estudi. Convé remarcar que en aquest treball no es fan transcripcions fonètiques dels termes que hi consten. El llibre es troba dividit en quatre blocs i conté poques imatges que il·lustren els textos. El primer bloc comença amb una introducció en què es fa una breu i concisa descripció del terme municipal de Granera. A continuació es detallen quines han estat les fonts documentals que s'han utilitzat per a l'obtenció de la toponímia, com ara arxius, llistes cobratòries o bibliografia impresa. L'inventari toponomàstic de Granera inclou

noms de fonts, camins, cases, capelles, carenes o torrents entre altres elements. Així doncs, podrem trobar en aquest treball noms tan singulars i curiosos de la zona com per exemple *el serrat de les Puces*, *la Font Freda*, *cal Borrec* o *el camí dels Abeuradors*. Per completar el treball, l'autor inclou al final un apèndix que conté sobrenoms i noms de casa, un mapa de Granera 1:4.000 i també un mapa topogràfic amb la toponímia de la zona detallada.

Tagamanent

Enric Vives

Colecció Imatges i Records
Viena Edicions, 2004, 60 pàg.

Dins la col·lecció *Imatges i Records*, que va recuperant imatges oblidades dels pobles catalans, s'ha presentat el volum dedicat al municipi de Tagamanent. Enric Vives és l'autor dels textos i de la selecció de fotografies antigues, que han estat facilitades per Jesús Ruiz Caizer, Adelaida Castellanos, l'Arxiu Municipal i el mateix autor. Les fotografies reflecteixen la identitat del poble i dels seus habitants. Tagamanent es caracteritza perquè és un poble d'hàbitat dispers de muntanya, un dels més grans de la comarca quant a extensió, i molta gent l'identifica amb la mun-

tanya i el castell, més que amb el poble. A partir del turó de l'església de Santa Maria, les imatges van reconstruint una part de la seva història i de la seva gent, que van haver de viure en un entorn molt dur. D'aquí que algunes masies, en estar abandonades, s'han ensorrat, d'altres han tingut més sort i han estat recuperades per gent de la ciutat, cosa que ha ajudat a salvar aquest patrimoni. La imatge més antiga que es presenta està feta l'any 1900 i la més recent el 1955. Entre aquestes imatges podem veure la Verge retrobada i la cova on es va descobrir, els últims masovers del Bellver, les batudes del blat a l'era, o una feina totalment desapareguda, com la que es feia als pous de gel de l'Avencó. També el que devia ser un esdeveniment per al poble, si ho jutgem per la quantitat de gent que envolta el bisbe Muñoz en la seva visita pastoral l'any 1918.

Els boscos de la Garriga

Josep M. Panareda, Herminia Escolà i Angel M. Romo

Publicacions de l'Abadia de Montserrat, octubre 2004, 47 pàg.

El llibre *Els boscos de la Garriga* és un llibre senzill i amè, molt bàsic,

però realitzat i editat d'una manera que en facilita la lectura i el converteix en una bona eina de treball didàctic. Està estructurat de manera clara i amb fotografies en color que faciliten la comprensió dels continguts que s'hi detallen. El treball comença amb una descripció de la Garriga des del punt de vista geogràfic, geològic i climàtic; així doncs, podem conèixer quins són els materials geològics que conformen les terres de la Garriga o quins són els torrents i turons que l'envolten. D'altra banda, també es descriuen les activitats humanes que es duen a terme actualment al municipi. Després d'aquesta introducció, el llibre entra en matèria i passa a descriure els boscos existents a la Garriga. Per a dur a terme aquesta tasca, els autors agrupen els boscos en alzinars, pinedes, riberes, vernedes i plantacions. A continuació, cada un d'aquests grups es divideix alhora en grups més petits en què es detallen les petites diferències que poden existir dins de cada gran tipus de bosc. És a dir, en el cas de les pinedes, per exemple, els autors detallen els diferents tipus de pinedes que podem trobar a la Garriga: pineda de pi pinyer, pineda de pi blanc...; el mateix fan amb la resta de boscos. El treball acaba amb un apunt final en què els autors relaten els motius pels quals han escrit aquest llibre: conèixer i respectar els arbres de la Garriga, com també els de totes les ciutats, esperant transmetre aquest missatge als lectors.

Llegendari

Maria de Bell-lloc

Edició a cura de Joan Armangué i Herrero. Ajustament de Bigues i Riells, Fundació Privada de Bigues i Riells i Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 2004, 259 pàg.

Maria de Bell-lloc és el pseudònim de Maria Pilar Maspons i Labrós. Va néixer el 31 de setembre de 1841 a Barcelona i va morir al mateix lloc el 31 de gener de 1907. Maria Pilar Maspons i Labrós estava molt vinculada amb la comarca, especialment amb Granollers i sobretot amb Bigues. La seva família es va refugiar a Granollers el 1840 per fugir de la repressió i el bombardeig d'Espartero sobre Barcelona. Així, els bessons Francesc i Marià naixien el 23 d'abril de 1840. Maria Pilar era la petita dels quatre germans de la família, completada per Manuela, nascuda el 1839. Amb Bigues, però, la relació és més directa perquè hi ha can Maspons, la casa pairal de la família. De fet, can Maspons era la casa d'estiueig de la família i fou font d'inspiració de Maria Pilar. Tot i no haver cursat cap estudi superior, suplí aquesta mancança amb una profusió de lectures literàries i historiogràfiques. Una altra de les seves passions fou l'activitat

folklorista, basada en el recull de llegendes que recollia en les múltiples excursions que feia amb el seu germà Francesc pel Vallès Oriental i per altres comarques. En la seva activitat literària tingué un paper destacat el seu cunyat, l'escriptor romàntic Francesc Pelagi i Briz, que li féu de plataforma i l'animà per tal que es dedicés a l'activitat literària. Com ja hem dit, les llegendes i les tradicions són el tema fonamental de la seva obra en vers, *Salabrugues* (1874), i en prosa, *Llegendes catalanes* (1881), *Costums i tradicions del Vallès* (1883) i *Montseny* (1890). També publicà una novel·la de caràcter històric, *Vigatans i botiflers* (1878), i una novel·leta, *Elisabeth de Mur*. Amb *Llegendari* Joan Armangué i Herrero fa una acurada selecció de poesies i llegendes representatives de la seva obra literària i folklorista. Joan Armangué, amb vincles familiars a Bigues, és doctor en filologia catalana i des de 1985 viu a Sardenya, on és lector de català i recercador de filologia i lingüística romàniques a la Universitat de Càller. El llibre inclou una introducció del mateix Armangué sobre l'autora i la seva obra, i es divideix en una primera part de poesies amb temàtica llegendària, i una segona part de narracions de llegendes. Ambdues parts tenen com a escenaris principals els pobles de Bigues i de Riells del Fai. Amb la lectura de les llegendes i les poesies de Maria de Bell-lloc els paisatges del Vallès Oriental, en general, i de Bigues i de Riells del Fai, en particular, guanyen un valor afegit que les presses i el desconeixement sovint no ens deixen valorar.

La història viscuda

Enric Alegre Valls

Premi del IV Concurs per a l'Edició de Treballs de Caràcter Pedagògic, vol. 3. Consell Comarcal del Vallès Oriental, Granollers, 2004. 63 pàg.

L'autor d'aquesta publicació, professor de ciències socials, dissenyà un crèdit variable sobre investigació en història oral amb l'aplicació de les noves tecnologies, que duagué a terme amb el seu alumnat de 4t d'ESO de l'IES Reguissol de Santa Maria de Palautordera durant el curs 2002/2003. Aquest treball obtingué el premi del IV Concurs Un2tres, convocat conjuntament pel Consell Comarcal i els centres de recursos pedagògics del Vallès Oriental, consistent en la publicació de tasques pedagògiques interessants per tal de fer-les conèixer a d'altres companys. Qui, en veure aquesta acurada publicació, s'engresqui a experimentar-la amb el seu alumnat, hi trobarà descrit pas a pas tot el que necessita: la metodologia, els continguts, el procés de treball... com també abundant material per a l'alumnat i per al professorat. Enric Alegre ens ho explica tot minuciosament, tant la feina que anava fent amb l'alumnat com els problemes que van anar sortint mentrestant. Tot queda planificat, a punt per experimentar-ho en un altre IES. L'apartat d'història oral va consistir a en-

trevestir 25 persones més grans de 65 anys pel que fa a l'escola, el treball, la vida quotidiana, la guerra civil, la postguerra i el franquisme. Les persones entrevistades cediren fotografies que il·lustren aspectes personals diversos de l'època que relaten. L'aplicació de les noves tecnologies a la recerca donà com a resultat final aquest magnífic llibre, acompanyat de la seva versió en CD, on hi ha el web final amb el resultat de la investigació oral i abundant material fotogràfic que il·lustra cada apartat dels que es van estudiar.

Les feines antigues del bosc i la muntanya

Josep M. Garcia i Burdoy

Col·lecció Quaderns de Vilamajor, núm. 4, Centre d'Estudis de Sant Pere de Vilamajor, 2004, 102 pàg.

La col·lecció Quaderns de Vilamajor s'amplia amb aquesta acurada publicació que ens mostra una extensa relació de feines que s'han anat perdent però que encara es mantenen ben vives a la memòria popular, tan vives que l'autor pot deixar constància de múltiples detalls. Les feines que es feien antigament al bosc i a la muntanya estan agrupades segons si estan relacionades amb la fusta, la neu o el gel, l'extracció

de materials, el transport, la recol·lecció de productes o les manufactures diverses que se'n feien (pega, calç, trementina i vidre). De cada activitat explica quins oficis s'hi dedicaven, en què consistia el seu treball, en quina època de l'any es feia, quines eines utilitzaven per fer cada feina, quantes persones calien per fer-la i quin nom rebien segons en què s'especialitzaven. També podem saber la vida que feien els bosquerols mentre treballaven: com s'agrupaven en colles o diversos aspectes de l'alimentació i l'allotjament al bosc. Tot això està magníficament il·lustrat, amb fotografies antigues de feines o actuals d'eines que encara es conserven i amb dibuixos, quan cal, per acabar de mostrar la detallada descripció de les feines. Per acabar-ho de completar, alguns oficis apareixen amb la introducció d'un petit fragment literari en què són esmentats. Garcia i Burdoy comença aquesta intensa publicació explicant-nos els criteris de les tècniques d'explotació forestal que s'utilitzaven als segles XIX i XX i la clou analitzant la poc afalagadora situació forestal actual. L'autor ha volgut afegir-hi un extens glosari final perquè, tal com diu al pròleg, «el vocabulari de les noves generacions s'està reduint de forma alarmant». Tot contribueix a fer d'aquest llibre una utilíssima eina per deixar constància d'un temps que ja ha quedat enrere.

A estudi!

Les escoles a Sant Celoni de 1857 a 1939

A estudi! Les escoles a Sant Celoni de 1857 a 1939

Josep M. Abril López

Publicacions de la Rectoria Vella, Ajuntament de Sant Celoni, abril de 2004, 269 pàg.

L'any 1998 la Rectoria Vella de Sant Celoni va organitzar una exposició que evocava l'ambient escolar de la localitat al primer terç del segle xx. Sota el títol *Quan anàvem a estudi. Els col·legis de Sant Celoni, 1900-1939* es van presentar una seixantena de fotografies de grups, activitats i edificis escolars de la localitat. Aquest recull (ampliat) de fotografies es presenta ara en un llibre molt més ambiciós, que reconstrueix la història de l'ensenyament a Sant Celoni des del 1857, és a dir des de la llei d'instrucció pública (coneguda com a llei Moyano), fins al 1939, en què va desaparèixer el Consell de l'Escola Nova Unificada amb l'anihilament de la Segona República. Aquest és el marc cronològic essencial, però l'autor dedica també unes pàgines a les escoles abans del segle XIX i també a les escoles a l'inici de la dictadura franquista. Inclou també un capítol sobre l'ensenyament a Olzinelles i Montnegre, dos municipis que l'any 1927 fo-

ren agregats a Sant Celoni. No es tracta d'un simple inventari d'escoles i mestres, sinó d'una veritable investigació històrica feta amb el rigor i l'autoexigència que Josep M. Abril ha demostrat en altres treballs semblants (recordem el seu *Teixidores i tapers. Industrialització a Sant Celoni, 1860-1936*, publicat el 1998), que constitueixen una contribució molt valuosa a la recuperació de la memòria col·lectiva.

Coral Lo Lliri Cent anys cantant 1903-2003

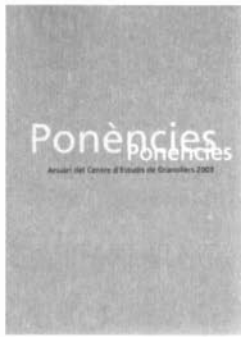
Carles Badia i Moret

Jordi Puig, Emma Puig, Francesc Roger

Societat Coral «Lo Lliri» de l'Ametlla del Vallès i Ajuntament de l'Ametlla del Vallès, 2004, 189 pàg.

La coral Lo Lliri és una de les corals deganes del Vallès Oriental. El 2003 va celebrar el primer centenari, motiu pel qual es va impulsar l'edició d'aquest llibre. L'obra va precedida d'un pròleg de mossèn Joan Bellavista, fill de l'Ametlla, i una breu presentació de Ferran Ycobalzeta, president de la coral fins al juny de 2004. Està estructurada en dues parts: la primera s'ocupa del període comprès entre els anys 1903 i 1958 i va a càrrec de Carles Badia i Moret, estudiós de la història local de l'Ametlla del Vallès, desaparegut recentment. En aquesta

part, Badia s'ocupa de contextualitzar el naixement de la coral Lo Lliri en tota l'obra de Josep Anselm Clavé. El naixement és controvertit pel que fa a les dates. Badia justifica que si bé es pot provar documentalment el naixement a partir del 8 de desembre de 1904, l'estendard original de l'entitat porta brodat el 1903, any en què la coral es va estrenar. Com a dada curiosa d'aquests primers anys de la coral, trobem que el 1928 es produeix per primera vegada l'entrada de noies a la coral. La Guerra Civil també passà factura a la coral, paralitzant l'entitat quasi completament i, quan es va acabar, canviant lo lliri per el lirio. Badia utilitza reproduccions de documents, programes i fotografies per complementar un text que és fruit de la recerca en l'Arxiu Municipal de l'Ametlla, l'arxiu parroquial i el particular. La segona part del llibre s'ocupa del període entre 1959 i 2003 i és obra de Jordi Puig, Emma Puig i Francesc Roger. D'aquesta part cal dir que hi ha un període de 22 anys durant els quals la coral resta inactiva. A partir de 1981 es recupera una altra vegada l'activitat. Aquesta segona part del llibre adopta un estil més periodístic que no pas històric, en el sentit metodològic del terme. Els tres autors repassen l'activitat de la coral en aquests 23 anys de recuperació de l'entitat, i arriben fins al 2003, any de la celebració del centenari.

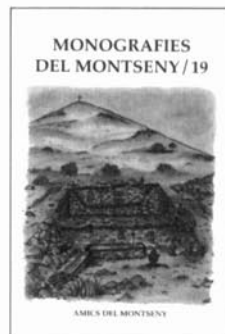
Ponències

Anuari del Centre d'Estudis de Granollers 2003

Associació Cultural de Granollers, març 2004, 184 pàg.

El març de 2004 es publicà l'anuari del Centre d'Estudis de Granollers corresponent a l'activitat desenvolupada durant l'any 2003. L'anuari recull les quatre ponències ordinàries (que constitueixen el canemàs de l'activitat del Centre d'Estudis), dos articles més de la secció de documents i notes d'investigació, i la memòria anual elaborada pel secretari. La primera d'aquestes ponències dóna a conèixer una experiència pedagògica sorgida d'un seminari de l'ICE el 1998, que donà lloc al CD interactiu *Rastres*, el qual, a partir de la toponímia i utilitzant com a mitjà la recerca pròpia, apropa els estudiants de secundària al coneixement de la història local. La segona ponència es va presentar en el marc de les Jornades Europees del Patrimoni, organitzades conjuntament amb el Museu de Granollers, i està dedicada a les transformacions dels masos del Montseny. La tercera ponència fa referència a les transformacions del paisatge del Vallès des d'una altra perspectiva: a partir del cas de Lliçà de Vall, s'estudia el procés de suburbanització i creixe-

ment dispers a la perifèria metropolitana de Barcelona. La darrera ponència presenta els resultats del treball guanyador de l'XI Borsa d'Estudis Memorial Joan Camps sobre la dona i la immigració no comunitària a Granollers i el seu entorn. Precisament, el projecte guanyador de la darrera edició del Memorial es presenta en la secció de documents i notes d'investigació: la repressió del primer franquisme a Granollers (1939-1944), acompanyat d'un altre article sobre les depuracions de funcionaris municipals de Granollers l'any 1939, un dels aspectes de la repressió franquista.

Monografies del Montseny, 19

Amics del Montseny, Viladrau, juny 2004, 254 + 50 pàg.

El volum número 19 de les *Monografies del Montseny*, corresponent a l'any 2004, inclou 16 articles sobre diversos aspectes del massís, així com la llista dels articles i autors publicats a les *Monografies*, i els resultats dels premis Montseny 2002: XX Premi Montseny (certamen poètic) i XIV Premi Montseny de Fotografia. D'entre els articles, tots ells interessants, destaquem el primer, sobre l'amistat de Jaume Bofill i

Ferro i Marià Manent, d'Oriol Busquets, en el qual es narra una relació marcada per l'activitat literària i per l'admiració mútua. També destaquem l'article de Jaume Oliver sobre la Guerra del Francès a Vallcàrquera, molt ben documentat. En un altre article, Helena Clarasó ens introdueix en una història patrimonial: «Les successions de la família propietària del mas Tortadès», situat al cor de les Guilleries. Quant a l'arqueologia, Jordina Sales escriu l'article titulat: «Excavació arqueològica d'una necròpolis tardoantiga o altmedieval al turó del Prat d'Ori», al terme del Brull, on es van excavar set tombes de caixa de lloses que daten d'algun moment entre els segles IV i X dC. Destaquem també l'article signat per l'equip del Projecte de l'Inventari de Patrimoni Etnològic del Montseny, del Museu Etnològic del Montseny, dedicat al comerç de la neu en època moderna. Joan Portals s'encarrega d'explicar, en un curiós article, «la febre dels minerals al Montseny al voltant del 1900», quan, a més de les famoses ametistes, es demanaven els permisos pertinents per explotar mines de carbó, sofre, plom, ferro, coure i, fins i tot, petroli. Finalment, i en l'àmbit de les ciències naturals: «El paisatge vegetal dels cingles d'en Jeroni (Montseny)», de Josep M. Panareda i Josep Nuet; «El poblament d'amfibis al Montseny», de Roser Campeny; la quarta entrega de «Plantes medicinals d'avantguarda al Montseny», de Joan Sales; «Alguns trets sobre els climes del Montseny», d'Antonio Gázquez, i «Canvi ambiental global al municipi de Viladrau», d'un equip de llicenciades en ciències ambientals.